

Redacțiunea Administratiunea
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22
Zădărnici neînfrunzite nu se re-
trimite. Manuscrisurile nu se re-
trimite.
Birourile de abonament:
Brașov, p. a. mare Nr. 22
Inserate mai prescurt în Viena
Adolf Mosa Haasenstein & Wey-
gl (Otto Mosa) Nr. 11, Schickel, Alois
Ernst M. Daker, A. Oppel, J. Dou-
berger în Buapasta: A. V. Gold-
berger An on Messen Eckstein Bernat-
in Frankfurt; G. L. Dauter; in Ham-
burg: A. Steiner.
Prețul inserțiilor: o seriă
garmondă pe o coloană 8 cr.
și 80 cr. Imbra pentru o pu-
blicare. Publicări mai dese
după tariful și învoială.
Reclama pe pagina III-a o
seră 10 cr. v. a. sau 80 ani.

GAZETA TRANSILVANIEI

A. N. U. L. U L. I. I. I.

„Gazeta” este în fă-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se primumără la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrațiune, piațamare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul la
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Unu exemplar 5 cr. v. a. sau
15 bani.
Atâtă abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
mai înainte.

Nr. 205.

Brașov, Joi 13 (25) Septemvrie

1890.

Brașov, 12 Septemvrie st. v.

Cu cât se apropie mai mult noua sesiune a dietei ungare, cu atât mai agitate sunt spiritele în sinul diferitelor partide maghiare.

În 1 Octomvrie a. c. partida independentilor va ține o conferință și se pare, că scisiunea în sinul ei este neînfrunzabilă în urma atitudinii lui Ugron și a soților săi. Aceștia vor fi siliți a ieși din clubul stângei extreme și a forma un nou club, căci majoritatea îi consideră deja ca apostafi.

Opozițiunea moderată maghiară asemenea va ține în curând o conferință spre a stabili linia sa de procedere față cu guvernul în viitoarea sesiune dietală.

Intr'aceia ministeriul Szapary ține conferințe, în cari se desbat proiectele privitoare la reforma administrațiunii, care este părtinită de opozițiunea moderată și combătută de stânga extremă. Se dice, că în memoratele conferințe ministeriale s'au și stabilit principiile, după cari are să se execute această reformă.

Cel mai mare svon îl produce pentru moment Ugron Gabor, care face mereu propagandă pentru programul său particular politic. Ugron și-a câștigat între independenți mulți aderenți și ca mâne îl vom vedea jucându un rol ca șef al unei fracțiuni însemnate a lor.

Duminea trecută a debutat Ugron în Arad, înaintea unui meeting arangiat de către cei din stânga extremă, c'un discurs fulminant în contra introducerii administrației de stat.

Discursul lui Ugron, care a fost primit cu sgomotoase aplause cuprinde unele momente interesante.

Se aduce ca motiv alt pro-

iectului de reformă — dize el între altele, — că statului trebuie să i se concedă o mai mare înfrunzire. Dér ore acuma n'o pôte exercita prin fișpani, cari potă apela în contra orî cărei hotăriri a adunărilor comitatense? Guvernul abuzază numai de puterea sa și nu e vrednic de o putere mai mare. Se dice, că funcționarii aleși sunt răi. Cine e de vină? Fișpanii, cari candidază indiviți neapți. Va fi însă și mai rău decât funcționarii vor fi numiți. Avem exemple nenumărate, că vicespanii aleși sunt mult mai capabili, decât fișpanii numiți.

Voimă administrația de stat, dice Ugron, dér Ungaria încă nici nu e stat până ce nu va deveni independentă. Conceptul de stat după guvernul de aci este un monstru, care calcă toate în picioare. Acesta nu e statul meu, — exclamă Ugron. În locul absolutismului personal se stabilesc acum absolutismul de stat, dér adevăratul stat este pentru popor, ér nu poporul pentru stat. Poporul își cunoșce interesele, pentru că poporul în totalitatea sa este totdeauna mai înțelept, decât aceia, cari cunoscu numai principii conducătoare.

Dacă se va introduce administrația de stat, atunci — adause corifeul stângei — puterea va fi în mâna unui ministru, care atâră de Viena. Avem și astăzi camera magnaților, unde, dacă se unesc cinci familii aristocratice, se pôte striga veto decisiunilor adunării deputaților. Până când va exista acesta, până atunci perderea autonomiei comitatense ar însemna, că ne băgăm capul în jugul aristocrației, pentru ca fii noștri să cerșescă drepturile lor în anticamerele domnilor celor mari. Dér noi nu am moștenit

drepturile de autonomie pentru aceea ca să lăsăm să ni se răpescă. Națiunea trebuie să se cutremure, să și scuture coma ca un leu și să strige guvernului: Stai pe loc!

Adunarea, primind cu mare însuflețire espunerile lui Ugron, a decis a adresa dietei o petițiune în contra introducerii administrației de stat.

Fără îndoială, că după această petițiune vor urma multe altele, dér lupta independentilor în contra administrației de stat va pierde mult din efectul și tăria ei din cauza neînțelegerilor, ce s'au ivit tocmai acum în sinul acestei partide.

După ce în cestiunea reformei ministeriul Szapary are pe partea sa și pe cei din opozițiunea moderată, dizele autonomiei comitatense sunt numerate. „Națiunea” pôte se va cutremura, dér „leul care își va scutura coma” nu va fi ea, ci dl Szapary, „care depinde de Viena.”

Serbia și monarchia austro-ungară.

După știrile, ce sosesc din Belgrad, guvernamentalul sârbesc „Odjek” scrie, că toastul, ce l'a rostit contele Szapary la sârbătorea deschiderii lucrărilor la Porțile de fier, nu este numai un fapt comun de curtoasiă, ci manifestarea însemnată a unei mari idei politice. Reînnoirea raporturilor amicale între Serbia și Austro-Ungaria, după cum a dorit Szapary, nu e posibilă decât pe un tărâm scutit de diferențe naționale, politice și economice. „Odjek” primesce cu mare satisfacție declarațiile lui Szapary mai ales, că ele însemneză direcția politice austro-ungare privitoare la Peninsula-balcanică și constituie un astfel de program politic, pe care și Serbia și-l va însuși bucurată.

Partida radicală și guvernul ei sunt solidare cu regele, dice „Odjek”,

și formeză cea mai solidă legătură între poporul sârbesc și dinastia sârbescă. Până când guvernul va fi în mâna radicalilor, Austro-Ungaria pôte fi convinsă despre consolidarea raporturilor amicale, fiind că guvernul sârbesc nu plănuesce nici o încercare contră constituției. Conceptul contelui Szapary despre politica balcanică, că adecă raporturile dintre Serbia și Austro-Ungaria sunt foarte bune, era de lipsă să se spună și din parte maghiară. Intre astfel de împrejurări guvernul sârbesc este un factor solid și curat de orî ce falsitate, care continuă o politică sinceră și pôte conta la orî care altă politică solidă. Problema supremă a partidei radicale este a convinge nu numai pe Austro-Ungaria, ci pe întregă Europa, că poporul sârbesc, în interesul păcii și a dezvoltării culturale a Europei face totu posibilul în Balcani.

Politica Austro-Ungariei în Orient.

Ministriul-președinte Szapary, vorbind în dizele trecute cu un corespondent al diarului „Matin” din Paris despre politica orientală a monarchiei noastre, a dize următoarele:

„Politica noastră are caracter hotărât pacific. Orî-ce poftă de cucerire stă departe de noi. Noi, ca și Austria, avem interesele noastre economice în peninsula balcanică. Piața Orientului n'o putem părăsi, fiind că direcția firăscă a exportului nostru duce totu într'acolo. Asta cu atât mai vârtos, că și în interesul statelor balcanice stă de-a ne sprijini pe noi în direcția această. Piețele Europene orientale fără îndoială, că sunt piețele viitorului. E de mare interes așadără pentru noi, ca să ne instalăm în aceste piețe înainte de ce ele s'ar fi dezvoltat pe deplin. Ce privește concurența rusă, e știut, că ea nu corespunde intereselor noastre, decât ne vom lăsa să fim cuprinși de avantposturi rusești. Cu considerare la această însă politica noastră e curat defensivă.

FOILETONUL „GAZ. TRANS.”

(10)

Torda város és környéke

de Orbán Balázs. Budapest, 1889. 4°, 479 p.

Dare de semn, de Silv. Moldovan.

În capitulul LXII se descrie Cheia Turului - Copandului. Descrierea este foarte detaliată și autorul prin această și-a câștigat un merit deosebit, deoarece o descriere așa minuțioasă a acestei Chei nu există nicăiri, cel puțin eu nu știu să se afle nici într'un op, care să ocupă cu descrierea țării noastre. Ce se ține de numirile topografice, cari și aici sunt române, autorul numai pe unele le maghiarizează, ér celelalte le păstrează așa, precum le folosesc poporul român. Trebuie însă să fim atenți, că unele din ele sunt foarte schimosite și denaturate, d. e. „Tyinora”, (p. 441) în loc de „Spinarea” (după pronunția populară „Schinarea”) etc.

Afară de aceste două rarități ale naturii din apropierea Turzii, autorul, precum am amintit mai sus, se ocupă cu trecutul și descrierea comunelor aparținătoare jurului Turzii de pe valea

Hesdății, precum sunt: Petridurile (Petridul sup., de mijloc și int.), Indolul, Micușul, Seliștea, etc. și cu cele de pe valea Turzii-Copandului, spre Clușiu, precum Copand, Tur, Cianul-Deșert, S. Mărtin, Banabici etc.

În toate satele aceste autorul dă de o numără de populațiune română, care în câteva din ele (precum în Sind, Tur, Comișig) este amestecată cu un număr mic de Unguri, în cele mai multe însă este curată, neamestecată cu nici un soi de nație străină. Acestă crudă realitate îi face mult necaz autorului și ca să se mângăie încâtva, declară sus și tare, că mai toate comunele aceste (pe valea Hesdății cu deosebire opt, ér pe valea Turului toate, afară de Felea și Banabici) au fost odinioară curate unguresci și că populațiunea ungurescă orî s'a maghiarizat, orî a fost exterminată de ordele dușmane, cari au năvălit în țara noastră și în locul ei s'au așezat prin ele Români.

Dovezile sale în privința această sunt curioase și de puțină valoare, unele chiar ridicole.

Astfel d. e. despre Ciurila, care unguresce se chiamă Csürilye, dice că

a fost comună curată ungurescă și s'a chemat „Csürhelye” (locul șurei), fiind că „precum se crede” („a mint hiszik”, cum se exprimă autorul) aici au fost șirile și alte zidiri economice ale familiei Szilvásy, cu servitorime ungurescă, care într'o bună dimineață s'a românizat. Totă dovada autorului este aci în cuvintele: „precum se crede”.

Alte comune, precum Indolul, Seliștea, Cianul-Deșert, sunt declarate de comune curate unguresci, fiind că proprietarii lor de odinioară, precum se pôte vedea din actele de donațiune ale regilor și principilor, au fost familii unguresci, ca și când familia, ce posedea comuna, ar fi formată populațiunea respectivei comune.

La cele mai multe însă îi servesc de basă registrele dijmelor (decimelor) papale. În aceste registre se amintesc în secl. XIV în mai multe din aceste comune, precum în Petridul inferior, în Sind, în Micuș, în Tur, în Sânt-Mărtin etc. preoți romano-catolici. De aci apoi autorul concludă, că în comunele respective a fost populațiune catolică și prin urmare „curată” ungurescă.

Această concluziune o putem declara, decât nu de tot falsă, cel puțin de foarte riscată. Registrele dijmelor papale, în conformitate cu scopul lor, sunt așa alcătuite, încât în ele nu este indus altceva, decât numele preoților din parochiile catolice și suma de denari, ce trebuia să plătescă, pentru papa, respectivul preot. Astfel datele, ce le aflăm în ele, nu eschidă de loc, ca în comunele respective, unde au fost preoți catolici, să nu fi putut exista și parochii și parochii orientale, cu poporenți români. Și nu numai pe baza aceea, că într'o comună a fost odinioară o parochie romano-catolică, a susținut, că întreaga comună a fost catolică-ungurescă, este un lucru de tot riscat și nerumegat.

Pentru o mai bună ilustrare a cestiunii se-mi fă permis a mă folosi de un exemplu din prezent. Am la mână „Șematismul bisericii ortodoxe-orientale române din Ungaria și Transilvania pe anul 1890”, publicat, precum se știe, în Calendarul arhidieceșan pe a. 1890. În acest șematism, analog cu registrele papale, sunt induse în ordinea popoarelor toate parochiile gr. orientale cu preoți și învățători lor, dér fără

Cursul la bursa de Viena din 23 Septembrie st. n. 1890.

Table with financial data including gold and silver prices, exchange rates, and interest rates.

Nr. 1278-1890.

431,3-2

PUBLICAȚIUNE.

Fiind-că licitațiunea scrisă pe 10 Septembrie a. c. pentru vânzarea de 2000 de tulpini de brad...

Moeciu inferioru, 12 Sept. 1890. Primăria comunei. Ioan Ratiu, Ioan Voiculescu, notariu, primariu.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ a 5 cr. se pot cumpăra în tutungeria I. Gross, și în librăria Nicolae Ciurcu.

Avișul d-loru abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal și numerii de pe fâșia sub care au primitu diarul nostru până acuma.

Totodată facem cunoscutu tuturor D-loru abonați, că mai avem din anii trecuți numerii pentru complectarea colecțiunilor „Gazetei“, precum și câteva întregi colecțiuni, pentru cari se potu adresa la subsemnata Administrațiune în casu de trebuință.

Administraț. „Gaz. Trans.“

ABONAMENTE

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Prețulu abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription rates for Austro-Ungary: Pe trei luni (3 fl.), Pe șese luni (6 fl.), Pe unu anu (12 fl.).

Pentru România și străinătate:

Table showing subscription rates for Romania and abroad: Pe trei luni (10 fr.), Pe șese luni (20 fr.), Pe unu anu (40 fr.).

Abonamente la numerele cu data de Duminecă.

Pentru Austro-Ungaria:

Table showing subscription rates for Sunday issues in Austro-Ungary: Pe anu (2 fl.), Pe șese luni (1 fl.), Pe trei luni (50 cr.).

Pentru România și străinătate:

Table showing subscription rates for Sunday issues in Romania and abroad: Pe anu (8 franci), Pe șese luni (4 franci), Pe trei luni (2 franci).

Abonamentele se facu mai ușor și mai repede prin mandate postale.

Domnii, cari se voru abona din nou, să binevoiască a scrie adresa lămuritu și a arăta și poșta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilu din 1 Iunie 1890.

Large table with multiple columns and rows detailing train schedules, including station names, train types, and departure/arrival times.